

УДК 027.022-053.8:021.2

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.293320>

Інна Коваленко, кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу наукового
інформаційно-аналітичного супроводу освіти
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В.О. Сухомлинського, НАПН України

БІБЛІОТЕКА ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКОЛИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У статті розкрито сутність поняття “соціальне підприємництво”. Автор окреслює зміст програми підготовки до соціального підприємництва який включає когнітивну (знання з філософії соціального підприємництва з вивченням попереднього досвіду успішних і неуспішних соціальних підприємств; особливості реєстрації соціальних підприємств в українському правовому полі; знання з теоретичних основ маркетингу соціальних послуг; менеджменту соціального підприємництва; фандрейзингу) і діяльнісню компоненти (навички: комплексного дослідження ринку соціальних послуг і розробки та впровадження стратегій маркетингу у практику соціальної роботи, оформлення і презентація ідей, розробки структури соціального бізнесу, пошуку джерел фінансування для реалізації своїх ідей, акумулювання фінансових та матеріальних ресурсів, ефективного планування і розподілу всіх наявних ресурсів, організації соціального підприємства; мотивації працівників соціального підприємства на виконання загальної місії; контроль за цільовим використанням зібраних ресурсів). Визначено бібліотеку як платформу на якій може проводитися підготовка до соціального підприємництва. Автор також визначає цільову аудиторію, на яку може бути спрямована програма підготовки.

Ключові слова: соціальне підприємництво; бібліотека як платформа школи соціального підприємництва.

Табл. 1. Літ. 7.

**Inna Kovalenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Senior Researcher of the Scientific
Information and Analysis Education Support Department,
State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine
named after Vasyl Sukhomlynskyi, NAPN of Ukraine**

THE LIBRARY AS A PLATFORM FOR THE ORGANIZATION OF A SCHOOL OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL TRANSFORMATION OF SOCIETY

The article reveals the essence of the concept of “social entrepreneurship”. The author outlines the content of the training program for social entrepreneurship, which includes cognitive (knowledge of the philosophy of social entrepreneurship with the study of previous experience of successful and unsuccessful social enterprises; peculiarities of registration of social enterprises in the Ukrainian legal field; knowledge of the theoretical foundations of social services marketing; management of social entrepreneurship; fundraising) and operational components (the skill of comprehensive research of the market of social services and the development and implementation of marketing strategies in the practice of social work; the skill of design and presentation of ideas; the development of the structure of social business; the skill of finding sources of financing for the implementation of one’s ideas; the skill of accumulating financial and material resources; the skill of effective planning and distribution of all available resources; the skill of organizing a social enterprise; motivation of social enterprise employees to fulfill the general mission; control over the targeted use of collected resources). The article defines the library as a platform on which preparation for social entrepreneurship can be carried out. The author also defines the target audience to which the training program can be directed.

The article defines the mission of the school, which consists in the formation of students of the school of knowledge and skills that are necessary for a person to create, register and receive social effects from a social enterprise. The author proposed a training program at the school of social entrepreneurship, which reflects the main topics and meaningful load of meetings.

Keywords: social entrepreneurship; library as a platform of the school of social entrepreneurship.

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційних викликів, пов’язаних з: повномасштабною військовою агресією росії проти України, пандемією COVID 19, переходом суспільства в онлайн-формат, ростом зовнішнього боргу України, здійсненням в українському соціумі адміністративно-територіальної реформи, соціальні проблеми ще більше загострилися. У таких умовах

фінансові і матеріальні ресурси переважно спрямовуються на військові потреби і потреби безпеки. Витрати, пов’язані з соціальною сферою, зазнають сьогодні (див. бюджет України на 2024 р.) суттєвих скорочень [2]. На жаль, такий перерозподіл ресурсів є необхідністю сьогодення. Саме за таких умов особливої значущості набувають як соціальне підприємництво, за допомогою якого соціальна сфера

зможє акумулювати фінансові ресурси для подолання соціальних проблем; так і розширення функціоналу бібліотек, які в нових реаліях набувають статусу платформ для розвитку місцевих громад. В умовах цифрових трансформацій суспільства ці два напрями можуть бути об'єднані як школа соціального підприємництва на платформі бібліотеки з використанням інформаційних технологій у навчальному процесі, а також проєсування ідей і знань школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури показав, що питаннями соціального партнерства між бібліотекою і громадою займалися такі вчені, як А. Андрухів, Л. Березівська, І. Бурміс, Т. Велигжанина, С. Горова, А. Мороз, А. Матвійчук, І. Огус, Н. Синиця та ін.; питаннями соціального підприємництва в Україні і за кордоном – О. Овсянюк-Бердадіна, А. Бочарнікова, А. Корнецький, Л. Кот, М. Куц, Ф. Спреклі та інші.

Звернення до сучасних соціально-педагогічних досліджень показало, що проблема організації школи соціального підприємництва на платформі бібліотеки в умовах цифрової трансформації суспільства недостатньо відображена в науковій літературі й ще не була об'єктом науково-педагогічних пошуків.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей організації школи соціального підприємництва на платформі бібліотеки в умовах цифрової трансформації суспільства.

Методи дослідження. Досягнення мети потребувало використання таких методів: загальнонаукових методів пізнання (дедукція, аналіз і синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення) для обґрунтування теоретичних основ проблеми; контент-аналізу навчально-наукових джерел для виявлення і узагальнення особливостей організації школи соціального підприємництва в умовах цифрової трансформації суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні немає єдиного підходу до розуміння змісту соціального підприємництва. Розглянемо основні підходи до розуміння цього поняття.

Так Л. Кот уважає, що соціальне підприємництво – це бізнес із соціальною місією та/або ефективний механізм подолання соціальних проблем. Соціальне підприємництво поєднує у собі чесність, демократію, соціальну й екологічну відповідальність; воно є сучасним підходом до підприємництва XXI ст. [4].

Аналізуючи західні наукові джерела, М. Куц дійшов висновку, що соціальне підприємництво західні науковці концептуалізують як похідне поняття від комерційної або бізнес-діяльності, яку здійснюють неприбуткові організації [5].

Соціальне підприємництво – активна підприємницька діяльність, повноцінний бізнес, який розв'язує соціальну проблему і створює стабільну соціальну цінність [6].

О. Овсянюк-Бердадіна у підручнику “Соціальне підприємництво: опорний конспект” визначає такі характерні риси соціального підприємництва: наявність соціально-орієнтованої мети чи місії, орієнтація на соціальні зміни, розв'язання соціальних проблем; пошук перспектив і бачення “провалів” ринку; дуалізм діяльності, що приносить дохід і задовольняє соціальні запити [7].

Соціальне підприємництво це – підприємницька діяльність, спрямована на пом'якшення або розв'язання соціальних проблем, що характеризується такими основними ознаками: 1) соціальний вплив (англ. Social impact) – цільова спрямованість на розв'язання або пом'якшення наявних соціальних проблем, стійкі позитивні вимірні соціальні результати; 2) самоокупність і фінансова стійкість – здатність соціального підприємства розв'язувати соціальні проблеми за рахунок доходів, одержуваних від власної діяльності; 3) підприємницький підхід – здатність соціального підприємця знаходити можливості акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, які довгостроково позитивно впливають на суспільство загалом [1].

Виходячи із дослідження змісту поняття “соціальне підприємництво” і аналізу його характерних особливостей, а також розуміючи що соціальне підприємництво все-таки має на меті створення успішного бізнесу, ми визначились з наповненням програми підготовки майбутнього менеджера соціального підприємства. Отже, підготовка має включати когнітивну і діяльну компоненти. Когнітивна включає такі знання: філософії соціального підприємництва з вивченням попереднього досвіду успішних і неуспішних соціальних підприємств; особливості реєстрації соціальних підприємств в українському правовому полі; знання з теоретичних основ маркетингу соціальних послуг; менеджменту соціального підприємництва; фандрейзингу. Діяльна компонента спрямована на розвиток таких навичок: комплексного дослідження ринку соціальних послуг, розробки та впровадження стратегій маркетингу у практику соціальної роботи; оформлення і презентації ідей; розробки структури соціального бізнесу; пошуку джерел фінансування для реалізації своїх ідей; акумулювання фінансових і матеріальних ресурсів; ефективного планування і розподілу всіх наявних ресурсів; організації соціального підприємства; мотивації працівників соціального підприємства на досягнення загальної місії; контролю за цільовим використанням зібраних ресурсів.

На підставі виявлених нами основних компонентів змісту соціального підприємництва ми запропонували програму підготовки до соціального підприємництва, яку надалі візьмемо за основу у нашій школі соціального підприємництва. Основною місією школи є формування у слухачів знань і навичок, необхідних людині, щоб створити, зареєструвати і

**БІБЛІОТЕКА ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКОЛИ
СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА**

отримувати соціальні ефекти від соціального підприємства. У програмі підготовки в школі соціального підприємства відображено основні теми і змістове навантаження зустрічей (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Програма підготовки студентів до соціального підприємства

№ Зустрічі	Форми і методи	Тема	Мета
1	Лекція-диспут	Соціальне підприємництво. Необхідність сьогодення	Розкрити необхідність самостійного пошуку засобів для клієнтів та сформулювати уявлення про поняття соціального підприємства
2	Тренінг	Активізація креативності	Активізувати учасників програми до пошуку ідей для бізнесу та оформлення ідей у місію майбутнього соціального підприємства
3	Семінар	Особливості створення соціального підприємства	Створити макет соціального підприємства зі структурою і основними правилами організації (визначитись з розміром організації)
4	Семінар	Реєстрація соціального підприємства	Підготувати документи для реєстрації соціального підприємства
5	Семінар	Командотворення соціального підприємства	Прописати функціонал організації та визначення необхідної кількості персоналу відповідно до функціоналу
6	Тренінг	Презентація та комунікація у соціальному підприємстві	Отримання навичок презентації своїх ідей і своєї організації і встановлення контакту з потенційними партнерами
7	Конференція	Ярмарок ідей	Надати можливість учасникам школи презентувати свої ідеї соціального підприємства
8	Лекція-диспут	Основи фандрейзингу	Сформувати в учасників школи знання про основні шляхи отримання матеріальних засобів на свою ідею
9	Тренінг	Тайм менеджмент у соціальному підприємстві	Сформувати у слухачів школи навички організації свого робочого часу
10	Практикум	Пошук фінансування проєкту	Сформувати навичку аналізу основних джерел фінансування і їх відбору для своєї організації
11	Практикум	Особливості організації і проведення благодійних ярмарок і офлайн свят	Розкрити алгоритм і юридичні аспекти організації і проведення благодійних ярмарок. Сформувати у слухачів школи навички щодо організації благодійних ярмарок
12	Практикум	Краудфандинг у соціальному підприємстві	Сформувати знання про краудфандинг та навички розробки і подачі інформації для краудфандингових платформ
13	Семінар	Гранти та шляхи їх отримання	Сформувати у слухачів школи первинні навички щодо написання та просування соціальних проєктів
14	Семінар	Контроль та звітність у соціальному підприємстві	Сформувати знання і навички щодо організації контролю на соціальному підприємстві
15	Круглий стіл – Інтерв'язія	Презентація результатів	Аналіз труднощів і помилок при організації соціального підприємства

Визначивши зміст підготовки, спрямуємо увагу на визначення платформи, на якій може проводитися така підготовка, і на цільову аудиторію, на яку може бути спрямована програма підготовки.

Проведений у попередньому дослідженні [3] аналіз прогресивного досвіду використання бібліотек як платформ для потреб громади і визначення одного з перспективних векторів їх модернізації продемонстрував, як вони можуть конкурувати з інтернет-технологіями і адаптуватись до нових реалій сьогодення в умовах війни, пандемій тощо. Цей аналіз показав необхідність зосередження уваги на таких споживачах, як люди поважного віку, люди з особливими потребами, малозабезпечені, які є найбільш соціально незахищеними і у яких зазвичай відсутній доступ до сучасних інформаційних технологій. Отже, саме на платформі бібліотеки треба створювати подібні школи соціального підприємництва. Цільовою аудиторією, виходячи зі змісту і місії соціального підприємництва загалом, можуть стати люди з особливими потребами, у яких є мотивація до створення подібного бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з поставленої мети, у статті встановлено, що особливістю організації школи соціального підприємництва є орієнтація її змісту на створення специфічного бізнесу, де його місією виступає подолання соціальних проблем соціально незахищених верств населення. Отже, ще однією особливістю є залучення до програми підготовки саме людей з соціально незахищених верств, які мають ідею бізнесу і мотивованих реалізувати її у житті. Платформою для такої підготовки можуть стати бібліотеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артеменко І.Е. Підготовка менеджерів соціальної роботи до соціального підприємництва. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11883/1/Artemenko%20I,%202016.pdf
2. Богдан Т. Бюджет 2024 яких змін очікувати? 6 жовтня 2023 URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/578240_byudzhet2024_yakih_zmin_ochikuvati.html (дата звернення: 4.10.2023)
3. Коваленко І.Е. Бібліотека як платформа освіти дорослих в умовах цифрових трансформацій. *Науково-педагогічні студії: науковий журнал / голов. ред.: Л.Д. Березівська, І.М. Шоробура*. Київ, 2023. Вип. 7. С. 192–203.
4. Кот Л. До питання про природу і сутність соціального підприємництва. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. Вип. 12. С. 25–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2014_12_8

5. Куц М.Р. Соціальне підприємництво: основні ідеї та перспективи дослідження в соціології. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*. 2015. Т. 174. С. 51–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAs_2015_174_10

6. Навчальний посібник з соціального підприємництва. Українська соціальна академія. 2021 URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://siplatform-live.s3.eu-central-1.amazonaws.com/files/posibnyk_usa.pdf

7. Соціальне підприємництво: опорний конспект / уклад. Овсянюк Бердадіна О.Ф. Тернопіль : Вектор, 2021. 74 с. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41373/1/%D1%81%D0%BE%D1%86.%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80..pdf

REFERENCES

1. Artemenko, I.E. Pidhotovka menedzheriv sotsialno roboty do sotsialnoho pidpriemnytstva [Training social work managers for social entrepreneurship]. Available at: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11883/1/Artemenko%20I,%202016.pdf [in Ukrainian].
2. Bohdan, T. Biudzhet 2024 yakykh zmin ochikuvaty? 6 zhovtnia 2023 [What changes can be expected in the 2024 budget? October 6, 2023]. Available at: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/578240_byudzhet2024_yakih_zmin_ochikuvati.html (Accessed 04 Oct. 2023) [in Ukrainian].
3. Kovalenko, I.E. (2023). Biblioteka yak platforma osvity doroslykh v umovakh tsyfrovyykh transformatsii [The library as a platform for adult education in the conditions of digital transformations]. *Scientific and pedagogical studies: scientific journal*. (Ed.). L.D. Berezivska, I.M. Shorobura. Kyiv, Vol. 7. 287 p. pp. 192–203. [in Ukrainian].
4. Kot, L. (2014). Do pytannia pro pryrodu i sutnist sotsialnoho pidpriemnytstva [On the question of the nature and essence of social entrepreneurship]. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Economy*. Vol. 12. pp. 25–30. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2014_12_8 [in Ukrainian].
5. Kuts, M.R. (2015). Sotsialne pidpriemnytstvo: osnovni ideji ta perspektyvy doslidzhennia v sotsiologii [Social entrepreneurship: basic ideas and research perspectives in sociology]. *Scientific notes of NaUKMA. Sociological sciences*. Vol. 174. pp. 51–55. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAs_2015_174_10 [in Ukrainian].
6. Navchalnyi posibnyk z sotsialnoho pidpriemnytstva [Study guide on social entrepreneurship]. Ukrainian Social Academy. 2021 Available at: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://siplatform-live.s3.eu-central-1.amazonaws.com/files/posibnyk_usa.pdf [in Ukrainian].
7. Sotsialne pidpriemnytstvo: oporni konspekt [Social entrepreneurship: reference summary]. (Ed.). Ovsianuk Berdadina O.F. Ternopil: Vektor, 2021. 74 p. Available at: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41373/1/%D1%81%D0%BE%D1%86.%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80..pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.10.2023

